

Istoricul edificiilor de cult din localitatea Soporu de Câmpie

The history of the Church buildings from Soporu de Câmpie (Romania)

Stelian PAȘCA-TUȘA

"Babeș-Bolyai" University, Cluj-Napoca, Romania

Abstract. *The anniversary of centenary of Great Union of Romania makes many people to think to the ones who, during the time have sacrificed their selves and made important efforts to keep our unity of nation and faith. Together with the great personalities who had decisive contributions at the accomplishment of this ancient ideal, they have also existed many unknown people who also were important. Unfortunately, for most of them, their memory ends in time. In this research, we have considered important to analyse the existent documents from the Parish archive of a village from Cluj County and to emphasize the important efforts of some people to build to the Lord a Church for his praise. Because of this reason, we will present there the history of the liturgical buildings from Soporu de Câmpie, using as sources a monograph and many documents from Parish's archive. Through this scientific enterprise, I want also to bring a sign of gratitude to the ones who have kept the faith of their ancestors and tried to offer me and to many other generations of young people the possibility to be offered to the Lord in a liturgical space that, although it was, in many aspects, a modest one, it has hosted God himself.*

Keywords: Soporu de Câmpie, liturgical building, priests, faith, sacrifice.

Atestarea documentară a satului Soporu de Câmpie¹ a fost realizată destul de târziu, abia la începutul secolului al XIII-lea. Însă în urma unor săpături arheologice întreprinse între anii 1956-1961, la 2 km SE de vatra satului s-a descoperit locul unui cimitir daco-roman. Acesta constituie una din cele mai semnificative dovezi care certifică faptul că după cucerirea Daciei, populația autohtonă nu a fost nimicită, ci a existat în mase compacte sub stăpânire romană. Fiind situată în apropiere de marile centre militare și urbane (Potaisa și Napoca) și implicit a principalelor căi de comunicație ale epocii, comunitatea etnică de la Soporu de Câmpie, nu era deloc retrasă, ci se integra în circuitul și pulsul vieții romane².

Primele edificii liturgice ale parohiei (sec. XIII–XIX)

Cu toate că în harta localităților județului Cluj anexată cărții „Evoluția județului Cluj”, satul Soporu de Câmpie a fost prevăzut cu biserică începând cu anii 1250-1300³, pe baza unor mărturii din arhiva parohiei care cuprinde documente din

¹ Localitatea Soporu de Câmpie este situată în regiunea de dealuri despădurite și văi adânci din așa-numita Câmpie a Transilvaniei ce se întinde între cursurile Mureșului și a Someșurilor, de la Turda până la Bistrița. Adăpostit de dealuri domoale și fertile, la capătul de nord al văii Bolduțului, care, lângă Vișoara, se varsă în râul Arieș, satul se găsește pe teritoriul actual al județului Cluj, la circa 20 km distanță (în linie dreaptă) de orașul Turda, la 46°45' latitudine nordică și 23°58' longitudine estică.

² Detalii despre acest cimitir și despre importanța acestuia pentru perioada daco-romană pot fi aflate în monografia alcătuită de D. Protase, *Un cimitir dacic din epoca romană la Soporu de Câmpie. Contribuție la problema continuității în Dacia*, București, Academiei RSR, 1976, p. 11.

³ Cf. L. Pop, *Frata. Așezământ românesc milenar. Studiu monografic*, Cluj-Napoca, Eurograph, 2008, p. 76.

"The history of the Church buildings from Sopor de Câmpie (Romania)," in *Astra Salvensis*, VI (2018), no. 12, p. 119-127

1874, putem presupune că aici a existat o biserică ortodoxă începând cu anul 1670⁴. Date precise despre existența unui edificiu de cult în localitate aflăm puțin mai târziu, după evenimentele care au premers Uniația din anul 1700, din conscripțiile episcopilor greco-catolici Ioan Micu (1728-1751) și Petru Aron (1752-1764.) și din Șematismul⁵ din anul 1733. Din conscripția primului episcop menționat reiese că în prima jumătate a secolului al XVIII-lea în Sopor de Câmpie exista, pe lângă creștinii ortodocși, o comunitate de greco-catolici care număra aproximativ 100 de suflete și se aduna într-un edificiu de cult⁶. Șematismul din 1733, realizat probabil la scurt timp după recensământul episcopului Ioan Micu (Inochentie Klein), consemnează creșterea numărului de credincioși uniți (greco-catolici) de la 100 la 125 și menționează numele preotului (*popa Cosma*) care deținea o avere de 5 iugăre de pământ arabil și două case parohiale⁷. Din același document reiese că parohia Sopor de Câmpie care aparținea administrativ de localitatea învecinată Aruncuta, devenise deja parohie curat unită în care nu mai erau ortodocși sau numărul lor era ne semnificativ.

Anul 1733 este recepționat în arhiva parohiei ca fiind unul extrem de important, deoarece se pare că atunci a fost distrusă vechea biserică și documentele parohiei. Părintele paroh Ștefan Marinoiu, cel care face trimitere la acest an în cadrul unui scurt istoric realizat în 1972, nu precizează dacă biserica la care se referea aparținea ortodocșilor sau greco-catolicilor. Cunoașterea acestui amănunt extrem de important ar fi putut reconstitui într-o anumită măsură modul în care au conviețuit ortodocși cu greco-catolicii în sat și eventualele conflicte care ar fi putut să aibă loc între aceștia. Dacă biserica de care afirmă părintele Ștefan că a fost distrusă era ortodoxă, reiese că la acea vreme existau probabil două biserițe de lemn în localitate, una care aparținea ortodocșilor, iar cealaltă uniților. Totuși, având în vedere faptul că informațiile oferite de acest părinte sunt scrise destul de târziu și că nu avem alte documente care să susțină afirmațiile sale, nu putem să oferim prea mult credit celor consemnate de el. Cert este însă faptul că la un moment dat, comunitatea greco-catolică din Sopor de Câmpie a aparținut administrativ de parohia învecinată pentru o perioadă lungă de timp, lucru menționat și de părintele Ștefan.

Conscripția vicarului episcopal Petru Aron realizată în anul 1750 consemnează dublarea numărului de credincioși uniți din Sopor de Câmpie (246), prezența în parohie a unui preot, a unui cantor (cântăreț bisericesc) și a unui sfânt (paraclisier, îngrijitor al bisericii), o casă parohială și 10 iugăre de teren arabil și

⁴ Arhiva Parohiei Ortodoxe Române Sopor de Câmpie, Documentul cu nr. 134 din 14 august 1954.

⁵ Șematismul (lat. *schematismus*) este o condică în care se înregistrează în mod sintetic diferite date, nume, acte, situații cu caracter religios, administrativ, militar, școlar etc. Acest tip de publicație era folosit frecvent de Biserica Greco-catolică pentru a menționa toate structurile interne ale unei dioceze (episcopii), pornind de la episcop și ajungând până la cele mai neînsemnate parohii. Aici erau consemnate șirul complet al parohiilor și al preoților, numărul de credincioși pe confesiuni și distanțele de la acestea până la reședința catedrală

⁶ Cf. L. Pop, *Frata*, p. 77.

⁷ *Ibidem*, p. 77.

patru de fânaț⁸. Din documentele oficiale ale Bisericii Unite cu Roma pe care le-am amintit, reiese că ortodocșii din localitate au trecut treptat la greco-catolicism. Acest fapt este posibil dacă avem în vedere că evenimente similare s-au petrecut în mai multe localități din Transilvania în acea perioadă, dar Recensământul din anul 1850⁹ care a fost realizat de puterea politică ridică serioase semne de întrebare în privința veridicității informațiilor consemnate în actele oficiale ale Bisericii Unite. Din recensământul amintit reiese că în anul 1850, la 100 de ani de la conscripția lui Petru Aron care menționa un număr de 246 de greco-catolici, în Soporu de Câmpie din 520 de locuitori, 500 s-au declarat a fi ortodocși, 5 greco-catolici, 9 romano-catolici și 6 reformați. Diferența semnificativă rezultată în urma comparării celor două documente privitoare la numărul de credincioși uniți poate fi explicată în două feluri: fie că în decursul celor o sută de ani s-a înregistrat o revenire în masă la ortodoxie, fie că rezultatul menționat în recensămintele Bisericii Greco-Catolice au fost lipsite de onestitate. Chiar dacă nu vom găsi un răspuns satisfăcător la această chestiune, este cert faptul că după anul 1850, ortodocșii vor fi întotdeauna majoritari în localitate¹⁰, iar despre un alt preot greco-catolic în afară de *popa Cosma* nu se mai pomenește niciodată, chiar dacă în 1890 în Soporu de Câmpie erau, potrivit recensământului oficial, 272 de credincioși greco-uniți. Aceasta comunitate încă destul de numeroasă la număr aparținea în continuare din punct de vedere administrativ de parohia Aruncuta după cum reiese din Șematismele din anii 1906, 1929 și 1937¹¹.

Din niște informații lacunare din arhivă reiese că ar fi fost posibil că în Soporu de Câmpie să se fi reconstruit o nouă biserică în anul 1770, însă este cert faptul că în anul 1817, potrivit unui inventar alcătuit de preotul Dănilă Chirai în 1881, s-a construit o biserică de lemn ce a fost acoperită cu șindrilă. Având în vedere că acest edificiu este amintit de un preot ortodox putem presupune că locașul respectiv aparținea Bisericii Ortodoxe. De altfel, în afară de bisericile menționate în conscripțiile celor doi episcopi uniți și în șematismul din 1733, nu mai găsim nicio informație care să certifice existența unui locaș de cult care să aparțină Bisericii Greco-Catolice. Pe de-altă parte, în conștiința locuitorilor localității, Soporu de Câmpie a fost perceput a fi una din singurele parohii ortodoxe din zonă care nu au trecut la Uniație. În acest sens, părintele Vasile Herdea, unul din preoții de după cel de-al doilea Război Mondial, afirma: „Parohia noastră este una dintre cele mai vechi parohii ortodoxe de pe Câmpie¹² și ea a rezistat împotriva tuturor tentațiilor și opresiunilor trecutului nostru istoric ardelean [...] rămânând

⁸ Cf. *Ibidem*, p. 77.

⁹ Cf. *Ibidem*, p. 77.

¹⁰ În anul 1857 – 467 ortodocși și niciun greco-catolic; în 1880 – 515 ortodocși și 29 greco-catolici; în 1890 – 341 ortodocși și 272 greco-catolici; în 1910 – 686 ortodocși și 77 greco-catolici; 1930 – 915 ortodocși și 25 greco-catolici; 1944 – 1728 ortodocși și 7 greco-catolici.

¹¹ Cf. *Ibidem*, p. 76.

¹² Din documentul cu nr. 132/92B/1875 din arhiva parohiei care prezintă aranjarea protopopiatelor din Transilvania, reiese că Soporu de Câmpie era a cincea parohie ca număr de suflete (653) din cele 13 comune care alcătuiau protopopiatul Câmpiei ce avea scaunul la Mociu, depășind localități precum Suatu (543), Frata (375) sau Miheșu de Câmpie (321).

"The history of the Church buildings from Sopor de Câmpie (Romania)," in *Astra Salvensis*, VI (2018), no. 12, p. 119-127

singura parohie ortodoxă înconjurată de jur împrejur de parohii care au trecut la uniație după anul 1700.”¹³. În consecință, bisericile menționate în arhiva parohiei, vor fi considerate a fi parte a patrimoniului Bisericii Ortodoxe.

Un document din 1945¹⁴ lansează o idee potrivit căreia în anul 1839 ar fi fost ridicată o nouă biserică, dar informația nu este confirmată de niciun alt act. O posibilă dată în care putem vorbi de construirea unui nou edificiu de cult ar fi anul 1858. Aceasta reiese din mărturia unor localnici în vârstă (cantorii Gherman Iosif și Rus Mihăilă) care a fost consemnată în anul 1960 de preotul Nicolae Negoianu. Aceștia care susțineau că la șase ani după construirea bisericii, șpanul grofului, Sas Imbre, a cumpărat toaca de fier pe care s-a inscripționat anul 1864: „Din copilărie, spun ei, țin minte pe primul făt al bisericii, Zăhan Manasie, în prezent decedat, care spunea că șpanul grofului, Sas Imbre, a cumpărat toaca de fier ce atârna în pridvorul bisericii (cu inscripția pe ea clar 1864 SSZU) și că biserica s-a construit cu șase ani în urmă. De aici reiese că anul zidirii bisericii în Sopor a fost 1858.”¹⁵

Pe baza mărturiei lui Gherman Iosif, unul dintre bătrânii din sat, preotul Virgil Pâslaru considera că un posibil an în care a fost edificată o nouă biserică ar putea fi 1870. Din relatările acestuia părintele consemnează și câteva amănunte care indică aportul tatălui celui amintit în ridicarea noii biserici: „Am apelat – menționează părintele – la aducerile aminte a bătrânilor satului și bunul creștin Gherman Ioan s-a oferit să-mi furnizeze date, pe care le scot destul de prețioase și în care scop în unu din zilele acestea de iarnă l-am invitat să mă viziteze și cu care prilej am aflat unele ca acestea: străbunicul celui mai sus numit – Gherman Samoilă – a fost primul (din familia lor) care își face apariția în aceste părți, la marginea pădurii ce acoperea terenul actualei comune, înjghebându-și un mic sălaș. Pe aceste meleaguri el apare la vârsta de 30 de ani, moare în 1849 în vârstă de 91 de ani, de unde anul nașterii sale 1758 și cu 30 de ani cât avea, în Sopor apare în 1788 [...]. Din aceleași surse am mai aflat ca Petru Gherman, fiul lui Samoilă și bunicul lui Ioan, a adus de la Banabic – probabil de undeva de la munte – tâlpile bisericii din Sopor, lemne întregi cu o lățime de circa un metru.”¹⁶

Din cele expuse aici putem să presupunem că toți acești ani menționați (1670, 1733, 1770, 1817, 1839, 1858, 1870) marchează zidirea sau re consolidarea edificiilor anterioare, fiindcă materialul din care erau construite acestea (lemn) era ușor perisabil, iar unii preoți nu aveau grijă de biserică așa cum se cuvine. Acest lucru este confirmat printre altele de raportul alcătuit de comisarul consistorial Gavriil Hanga care în timpul unei inspecție făcute în această parohie în anul 1902 menționa că „biserica de lemn, veche, este slab îngrijită. Golurile de printre bârnele pereților trebuie astupate, padimentul nivelat, iar turnul prevăzut cu cruce”.

¹³ APORSC, Documentul cu nr. 134 din 14 august 1954.

¹⁴ *Ibidem*, Statistica bisericească din 31. dec. 1929.

¹⁵ N. Negoianu, *Dosar cu ordine primite de la instituții și cu adrese și cu cereri pe anul 1960 ale Bisericii Ortodoxe Romane din Sopor de Câmpie, protopopiatul Turda*, 1960. Informația este confirmată și de părintele Ștefan Marinoiu în scurtul său istoric al parohie.

¹⁶ V. Pâslaru, *Registru familiar* (manuscris), 1959, p. 5-6.

Bisericile ortodoxe din localitate edificate în sec. XX

O nouă etapă în istoria edificiilor de cult ale parohiei este marcată în anul 1925, de preotul Andrei Badiu care a reconstruit biserica existentă (un locaș mic, construit din lemn, acoperit cu șindriță, având formă de corabie cu o singură intrare ce avea o capacitate de aproximativ 250 persoane) din bârne și a așezat-o pe o fundație de piatră. Pereții ei au fost ridicați cu 50 de cm, iar naosul a fost prelungit cu doi metri. Aceștia au fost înfrumusețați, probabil pentru prima dată, cu pictură de către pictorul Marleovits, din Oradea. Tot atunci, biserica a fost tencuită și în exterior, corpul a fost acoperit cu țiglă, iar turnul cu tablă zincată.

Consolidarea care a fost realizată de părintele Andrei a durat doar câțiva ani, deoarece în anii premergători celui de-al doilea Război Mondial, părintele Virgil Șeuleanu consemna într-o adresă înaintată Ministerului de Finanțe că starea edificiului de cult era deplorabilă: „Locașul bisericii din Soporu a fost grav avariat din pricina războiului și a frontului care a trecut pe la noi [...] tencuială și parte din acoperișul bisericii au fost distruse și azi suntem în situația nefavorabilă de a ne vedea locașul de închinare dărâmat”¹⁷. Deși a fost consolidată, biserica era veche și modestă, fapt care l-a determinat pe preotul Virgil Șeuleanu să construiască o biserică mult mai

La cererea părintelui, arhitectul Silvestru M. Rafiroiu din Timișoara a proiectat o biserică impunătoare, în formă de cruce, prevăzută cu o cupolă și cu două turnuri, având lungimea de 21 m, lățimea de 14 m și înălțimea de 26 m care urmă să fie zidită din piatră și cărămidă. În urma unei evaluări făcute de către Mihalțean Octavian, arhitect al eparhiei, proiectul a fost considerat prea pretențios și în același timp destul de costisitor (prețul construcției era estimat la 6-8.000.000 lei), și de aceea s-a hotărât neaprobarea lui. Totuși, în vederea construirii acestei biserici, preotul Virgil a adunat o sumă destul de mare (2.066.660 lei) și a amenajat un loc în care a făcut cărămidă pentru zidul locașului de închinare¹⁸, dar din nefericire nu a reușit să-și concretizeze planul de a zidi o nouă biserică.

În schimb părintele a construit o casa parohială nouă, fiindcă cea existentă care data din anul 1874 era destul de deteriorată. Lucrările de construire a noii clădiri au durat aproape un an, din 2 iulie 1933 până în 20 mai 1934. Casa avea să fie restaurată mai târziu de către preotul Nicolae Pașca-Tușa, cu puțin înainte de resfințirea bisericii din 1990.

Până în anul 1968 când a fost reconstruită biserica din temelii, preoții care au slujit în perioade destul de scurte în localitate, după plecarea părintelui Virgil în 1947, au făcut diverse lucrări de consolidare și recondiționare a vechiului locaș de rugăciune. Așadar, după cum am anticipat, reconstruirea bisericii s-a făcut în timpul păstoririi preotului Ștefan Marinoiu între anii 1968-1970. Locașul de rugăciune existent se deteriorase atât de mult, încât „credincioșii – mărturisește părintele – erau cuprinși de teamă în timpul slujbei când era furtună ca să nu cadă pe ei [...] biserica era fără lumină suficientă, iar în timpul iernii se suferea de frig [...] turnul nu mai era văcălit, ci acoperit cu tablă zincată [...], de aceea este necesară o

¹⁷ AAORSC, Document cu nr. de inventar 78/ 1946.

¹⁸ *Ibidem*, Corespondență cu Turda 124, 1946.

"The history of the Church buildings from Sopor de Câmpie (Romania)," in *Astra Salvensis*, VI (2018), no. 12, p. 119-127

reparație capitală¹⁹. În vederea reconstruirii bisericii, părintele Ștefan a cumpărat în prealabil materialul lemnos necesar construirii locașului (opt tone de lemne) din parohia Segaja, protopopiatul Câmpeni, de la preotul Ursu Constantin Chesarie²⁰. Se pare că aceste lemne aparțineau unei biserici mai vechi din satul respectiv.

Deși inițial obținuse de la eparhie aprobarea de a repara și tencui biserica, părintele „a demolat biserica veche în întregime și a reconstruit din nou pe o temelie de beton, fără de a cere o aprobare”²¹, fapt pentru care Consistoriul eparhial, constrâns de regimul comunist, la judecat pe paroh în doi octombrie 1968 și l-a pedepsit cu „avertisment și dojană duhovnicească”. Meșterii care au construit biserica au fost Hăciu Andrei (maistru dulgher), Stoian Vasile și Moldovan Gheorghe (tinichigiu) din Frata²² și zidarul Dumitru Moldovan. Pictura a fost executată în prima fază de către Ioana Jurja din Sibiu pentru suma de 10.000 lei, în tehnică tempera, însă într-o tehnologie nesatisfăcătoare, fapt ce avea să ducă la deteriorarea întregii picturi²³. Neglijența respectivă a determinat angajarea unui alt pictor, Popa Alexandru din comuna Hărtești, județul Galați care a avut misiunea de a retușa pictura incompletă și de a termina biserica de pictat²⁴. Edificiul a fost sfințit de către IPS Teofil Herineanu, arhiepiscop al Vadului, Feleacului și Clujului, în 1 noiembrie 1970²⁵.

Ultima etapă de restaurare și înfrumusețare a bisericii de lemn a fost realizată de actualul preot, Pașca-Tușa Nicolae între anii 1987-1990²⁶ după cum reiese dintr-un document din arhiva parohie: „biserica parohială a fost renovată în

¹⁹ *Ibidem*, Proces verbal din 25 august 1968.

²⁰ *Ibidem*, Proces verbal din 7. aprilie 1968.

²¹ *Ibidem*, Adresă de la Arhiepiscopie cu nr 4666/1968.

²² *Ibidem*, Dovada din 28 septembrie 1968.

²³ *Ibidem*, Proces verbal din 13. iulie 1969.

²⁴ *Ibidem*, Proces verbal din 22. martie 1970.

²⁵ Textul hrisovului care atesta consacrarea bisericii este următorul „ Cu vrerea Tatălui, cu ajutorul Fiului și cu împreuna lucrare a Duhului Sfânt, ziditu-s-a acest sfânt locaș, cu hramul *Intrarea în biserică a Maicii Domnului* din Parohia Ortodoxă din Sopor de Câmpie, com. Frata, jud. Cluj, în anul Domnului 1970 prin jertfelnicia bunilor credincioși și sub îndrumarea preotului local Ștefan Marinoiu, parohul titular al parohiei. În decursul timpului de la 1 ian. 1968 până la 1 nov. 1970 s-a construit această biserică, cu pereți de lemn, tencuiți cu nisip, var și ciment, pe temelie de beton armat, iar în interior s-a făcut pictură în tehnică tempera. Toată cheltuiala acestei lucrări a fost suportată din muncă voluntară și donații în bani a 200 de familii rămase credincioase acestei sfinte biserici, din donațiile credincioșilor străini și din ajutoarele primite de la Sf. Episcopie a Clujului. Astăzi 1 nov. 1970 s-a sfințit această biserică de către PS Sa Teofil Herineanu, episcop al eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului, înconjurat de un sobor de preoți în prezența unui mare număr de credincioși din parohie și din jur în zilele PF Iustinian patriarh al Bisericii Ortodoxe Romane, Președinte al Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România fiind Domnul Nicolae Ceaușescu, Președinte al Departamentului cultelor, Domnul Prof. Dumitru Dogaru, împuternicit Domnul Hoinărescu Țepeș. Protopop PC Sa Alexandru Căianu, iar preot local PC Sa Ștefan Marinoiu, paroh titular al parohiei. Înscris Doamne în *Cartea Vieții* pe toți ostenitorii, slujitorii, binefăcătorii, donatorii și închinătorii acestui sfânt locaș. La sfințire au participat un episcop, un protopop, un consilier, cinci preoți, parohul titular și doi diaconi”. Acest hrisov a fost lipit pe coperta interioară a unei Evanghelii (Ed. Tipografia cărților bisericești, București, 1941) care se află în arhiva parohiei.

²⁶ Costurile lucrărilor de restaurare au atins suma de 500.000 lei. Cf. *Ibidem*, Proces verbal din 15 aprilie 1990.

exterior, a fost acoperită cu tablă zincată, iar în interior a fost așezată o catapeteasmă din lemn de stejar sculptat, cu icoane cuvenite. Pictura a fost executată din nou potrivit devizului întocmit și aprobat de comisia de pictură bisericească, iar mobilierul în întregime este sculptat din stejar, inclusiv ușa bisericii²⁷. Astfel că, pentru început biserica a fost înzestrată cu mobilier nou și cu o catapeteasmă sculptată în lemn de stejar de către Vasile Checherița din județul Neamț²⁸. Apoi pridvorul bisericii a fost modificat, mărindu-i-se suprafața²⁹, dușumeaua a fost înlocuită, pereții exteriori au fost tencuiți și zugrăviți, țigla de pe acoperiș a fost înlocuită cu tablă zincată³⁰, iar pictura a fost executată de către pictorul Ioan Mureșean din Cluj-Napoca în tehnica tempera³¹. Lucrările de zugrăvire a bisericii au început în 28 martie 1989 și au fost finalizate în 1 mai 1990³². Biserica a fost resfințită în 13 mai 1990 de către PS Iustinian Maramureșeanul, episcopul vicar al Arhiepiscopiei Vadului Feleacului și Clujului³³ înconjurat de un număr impresionant de preoți³⁴.

Tot de numele părintelui se leagă și ctitorirea mănăstirii de la marginea localității. Cu sprijinul locuitorilor din sat și din împrejurimi între anii 1992-1994 a ridicat biserica mănăstirii și a zidit corpul cu chilio. Piatra de temelie pentru edificiul de cult al mănăstirii a fost pusă în 8 septembrie 1992 de către părintele Pașca-Tușa Nicolae împreună cu un sobor de preoți din localitățile învecinate. Deschiderea oficială a mănăstirii a fost săvârșită de către arhiepiscopul Bartolomeu în 20 iunie 1994.

²⁷ Document parohial cu nr. de inventar 19/5 aprilie 1990.

²⁸ Catapeteasmă a fost sculptată pentru suma de 147.410 lei. Mobilierul, strana, analogul, cele două tetrapode și o masă prevăzută cu o icoană a Maicii Domnului au fost sculptate tot din stejar pentru suma de 125.000 lei. Ușa de la intrarea în biserică a fost de asemenea sculptată și a costat 10.000 lei, în timp ce doi stâlpi de susținere au fost sculptați pentru suma de 5.000 lei.

²⁹ Spre deosebire de restul locașului care este construit din lemn tencuit, acesta este din bolțari și BCA-uri.

³⁰ Tablă zincată a fost așezată pe acoperiș de către meșterii Fulea Petre, Baciui Mihai, Caba Gheorghe, Zeic Teodor și Deac Francisc. Cele 2000 de kg. de tablă au fost procurate din Alba Iulia cu suma de 55.000 lei. Aceasta a fost tratată ulterior cu deruginol și bronz industrial.

³¹ Lucrările de pictură au costat aproximativ 95.000 lei.

³² Proces verbal din 9 august 1990.

³³ Aceste aspecte sunt evidențiate și în textul pisaniei care se află deasupra ușilor de la intrarea în biserică: „Cu vrerea Tatălui, cu ajutorul Fiului și cu împreună lucrare a Sfântului Duh, ziditu-s-a acest sfânt locaș în anul Domnului 1968 prin contribuția credincioșilor în timpul păstoriei preotului Ștefan Marinoiu și a fost înzestrată cu cele necesare în timpul păstoriei preotului Nicolae Pașca cu sprijinul credincioșilor. Între anii 1988-1989 a fost așezată o catapeteasmă nouă și mobilierul cuvenit sculptat în stejar. Biserica a fost împodobită cu pictură în tehnică tempera grasă de către pictorul Ioan Mureșean din Cluj între anii 1989-1990. Resfințirea s-a făcut în ziua de 13 mai 1990 prin osteneala PS Iustinian Maramureșeanul”.

³⁴ Prot. Chiteș Ioșif (Cluj-Napoca), Prot. Gotea Teodor (Turda), Pr. Ștefan Cosmuța (Cluj-Napoca), Oraș Ioan (Boian), Rus Vasile (Ceanu Mare), Bucur Vasile (Iuriu de Câmpie), Cristorean Grigore (Aruncuta), Neagu Constantin (Berchieșu), Cosma Liviu (Palatca), Armanca Vasile (Iacobenii), Brogea Maței (Agriș), Boca Dumitru (profesor la Seminarul Teologic Ortodox din Cluj-Napoca), Gore Alexandru (Cluj-Napoca) și diaconii Mureșan și Oprișan. Au lipsit atunci preoții Țabra Vasile (Valea Larga), Coman Gheorghe (Frata) și Pop Vasile (Bolduț).

"The history of the Church buildings from Sopor de Câmpie (Romania)," in *Astra Salvensis*, VI (2018), no. 12, p. 119-127

Datorită trepidațiilor produse de către clopotele bisericii, pereții acesteia au început treptat să se crape. Din acest motiv, în anul 1997, părintele Nicolae a construit o clopotniță din cărămidă cu două niveluri. În aceasta au fost așezate cele trei clopote, toaca de fier și cea de lemn³⁵. Este necesar să menționăm că toate lucrările care s-au efectuat la biserică, la mănăstire, la monumentul eroilor și la clopotniță au fost săvârșite sub îndrumarea meșterului Hădărean Nicolae din Ceanu Mare.

Edificiul de cult actual ctitorit între anii 2006-2016

Câțiva ani mai târziu (în 6 august 2006), același preot avea să pună, cu încuviințarea mitropolitului Bartolomeu, piatra de temelie a unui nou edificiu de cult³⁶ care a fost zidit după schițele proiectului alcătuit de părintele Virgil Șeuleanu care au fost actualizate de arhitectul Ioan Arboreanu din Cluj-Napoca. Munca efectivă de zidirea a noii biserici a debutat în 23 septembrie 2006 când ing. Marian Munteanu, cel care a realizat structurile de rezistență ale edificiului, a trasat locul în vederea începerii săpăturilor necesare pentru a turna fundația locașului de cult. Acestea au fost finalizate sub supravegherea maistrului Mihai Feieș, coordonatorul întregului proces de zidire, într-un interval de o lună de zile. Începând cu 28 septembrie, timp de cinci zile s-au săpat șanțurile pentru fundație care au ajuns de la adâncimea de 1,70 m, până la 2,90 m la turnurile din față. Între 4 și 9 octombrie s-a turnat fundația până la cota 0. Din următoarea zi până în 16 octombrie s-a făcut cofrajul pentru fundație și a fost turnat betonul necesar pentru a se ajunge la nivelul impus de proiectul de rezistență. În 17 octombrie au fost turnați cuzineții din fața altarului, iar în 19 octombrie cei de la intrare. Astfel că în 28 octombrie a fost nivelat cu pământ interiorul bisericii, după ce în prealabil s-a turnat o fundație care a ajuns în unele locuri la cota – 2,90 m și 4 cuzineți de dimensiunile 3/3/3 m ce aveau să susțină bolta și cupola clădirii. Zidurile edificiului au început să fie ridicate în 6 noiembrie. Până în data 22 decembrie când au fost sistate lucrările pe timpul iernii, zidurile din cărămidă au fost înălțate până la nivelul cafasului.

Lucrările au fost reluate în anul următor (2007) la data de 24 aprilie și au fost încheiate în 22 decembrie. În acest interval au fost finalizate zidurile, a fost turnată bolta într-o singură zi (5 noiembrie) și cupola bisericii. În anul următor (2008) între 17 martie și 14 decembrie au fost zidite cele două turnuri și au fost încheiate în cea mai mare parte lucrările de acoperire a bisericii cu șindrila bituminoasă protejată cu folie de cupru³⁷. Tot în această perioadă au fost puse 73 de

³⁵ Cheltuielile materiale necesare pentru construirea acestei clopotnițe au ajuns la suma de 22.000.000 lei.

³⁶ La acest eveniment au participat următorii clerici: protopop Daniel Crișan, Rus Alexandru (secretar), Tarța Vasile (Ceanu Mare), Moldovan Doru (Frata), Elefteriu Ștefăniță (Bercheșu), Bungărdean Teodor (Câmpia Turzii), ieromonahul (Gălățean Arsenie), Pleș Gavriil (Frata – greco-catolic), Bela George Carol (Frata – pastor reformat).

³⁷ Crucile de pe cupola bisericii au fost așezate în 30 septembrie 2008, cea de pe turnul din stânga în 8 octombrie 2008, crucea de pe turnul din dreapta, un an mai târziu, în 18 noiembrie 2009, iar cea de pe altar în 11 decembrie 2009.

ferestre de dimensiuni diferite pe o suprafață de 81 m² și 12 uși. În 2009 din data de 30 martie până în 23 decembrie au fost finalizat acoperișul și s-au realizat lucrările de tencuire exterioară și interioară. Tot în acest an a fost așezată o catapeteasmă sculptată în lemn de tei de către o echipă condusă de Petrișor Ioan din Gherla și a fost zidită sfânta masă din altar în formă de clepsidră din mozaic roșu. La temelia acesteia au fost așezare trei frunze de măslin, pământ și tămâie aduse de către părintele Nicolae din Țara Sfântă. Prin urmare, în toți acești ani pentru edificarea acestui locaș s-au lucrat 628 zile calendaristice. Dacă la ridicarea bisericii ar fi muncit doar un singur om, acesta ar fi trebuit să lucreze până la acest stadiu 6760 zile, dintre care 1250 să le presteze gratuit, bine știindu-se faptul că mai mulți oameni au muncit fără a pretinde bani la ridicare acestei biserici.

Începând cu anul 2009 au debutat și lucrările de finisare și de înzestrare a bisericii cu cele necesare pentru slujire. Astfel că a fost la sfârșitul acestui an a fost realizată instalația electrică și cea de încălzire. În 21 noiembrie 2010 a fost sfințit clopotul de 376 kg realizat la turnătoria Blotor de lângă Baia Mare, iar în 16 iulie 2011 și 19 mai 2012 a fost așezate în biserică toate piesele de mobilier. De asemenea, în catapeteasmă au fost puse o parte din icoane ce au fost pictate de către Ciprian Toma, cadru didactic la Facultatea de Arte Plastice din Cluj-Napoca. Pictura bisericii a fost realizată în tehnica *fresco* între anii 2012-2015 de către o echipă coordonată de pictorul bisericesc Alexandru Crișan din comuna Baci, județul Cluj. Noua biserică a parohiei în care se face slujbă de la sărbătoarea Paștilor din anul 2009 a fost vizitată pentru prima oară de mitropolitul Andrei în 1 noiembrie 2011, iar apoi în 26 mai 2012 a săvârșit în interiorul ei o liturghie alături de un sobor de preoți. În anul 2016 în data de 7 august, la 10 ani de la punerea pietrei de temelie, biserica a fost sfințită de același mitropolit, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi.

Concluzii

Parcurgând acest studiu puntem constata că edificarea fiecărei bisericii din localitate s-a făcut cu multă jertfă. Condițiile precare în care aceștia au trăit, nu le-au permis să zidească edificii liturgice decât cu mari eforturi financiare. Chiar dacă bisericile construite au fost modeste, totuși a existat un lucru care le-a făcut mare cinste: dorința de a avea permanent un locaș de rugăciune. Cu vremea, Dumnezeu le-a rânduit acestora să se edifice în localitate o biserică după măsura sufletelor lor. Despre cei care i-au înflăcărat și le-au dat curs năzuințelor vom scrie un alt studiu. În respectiva cercetare vom creiona portretele preoților care au slujit în altarul acestei localități.

"The history of the Church buildings from Soporu de Câmpie (Romania)," in *Astra Salvensis*, VI (2018), no. 12, p. 119-127